

**Putování**

nejen jižní  
**Angolou**

**Jiří Chromý**



**Kniha v knize**

# Putování nejen jižní Angolou

*Kniha v knize*

Text © 2016 Jiří Chromý  
Grafická úprava a sazba © Lukáš Vik, 2016  
1. vydání © Lukáš Vik, 2016  
ISBN ePub formátu: ISBN 978-80-7536-080-9  
ISBN mobi formátu: ISBN 978-80-7536-081-6  
ISBN PDF formátu: ISBN 978-80-7536-082-3  
Konverze do elektronických formátů:  
webdesignér Lukáš Vik  
<http://www.lukasvik.cz>



## Pár myšlenek na začátek...

Nedávno jsem si uvědomil existenci křehkých vteřin v mnoha rovinách, a tak se s jejich pomíjivými záblesky o ně chci s vámi podělit. Zjistil jsem, že nejde jen o vteřiny křehké, kdy se zdá vše krásné a v pohodě, ale všiml jsem si, že zažíváme také vteřiny rozpomenutí a vteřiny zapomenutí...

Poutník v jednom z dialogů vyjadřuje přesvědčení, že už podle velmi starých učení je pravda, že člověk je tvor nepoučitelný. Ale vyslovuje naději, že ty malé chvílky – někdy nepatrné záblesky krásy – mu umožní přežít jeho vlastní činění, protože těch nástrah od nárazů vesmírných těles s důsledky v podobě pohybu zemské kůry s děsivými projevy soptění všeho druhu až po vlastní projevy nejvyššího predátora číhá celá řada.



Obr. 1. Stará mapa angolského prostoru z internetu

Dějiny nám připomínají bezpočet konfliktů a sporů, často vyvolaných jen díky přání jedince. V součtu všech plusů a minusů se točí kolo dějin stále dokola a některé děje jako by se opakovaly, ať už je to v rovině, o kus dole, nebo o kus nahoře. A my máme nutkání udělat stejnou chybu znovu, jako by to byl náš očistný proces pro celou zeměkouli. Až to jednou bude poslední krok naší civilizace. Stejně tak jako už u mnoha civilizací a dokonalých systémů se vše jedinou chybou roztříští na nepatrné kousky, které se zase budou dávat pomalu dohromady... A o to dávání dohromady se pokouší tato kniha právě tady a teď.



Obr. 2. Moje putovní mapa ze současnosti

Definitivní podoba knihy Putování nejen po jižní Angole je verze přeepsaná ze zbytku rukopisu i se scénářem doplněným o dialogy. A tato „knih v knize“ obsahuje většinu barevných obrázků. V roce 2016 vychází nejprve jako e-kniha, aby následně vyšla tiskem.

Po e-knize vezmu „knihu z knihy“ a spolu se sponzory vydám tištěnou verzi – třeba už s rozluštěnými záhadami. A jako ucelený děj, jako návrh scénáře nového filmu, ji předám filmařům ke zpracování.

Rozepsaná pro tisk čeká na investora... Verze z roku 2016 se pokouší očistit přírodní vědy postavené proti technice. Dobře míněná myšlenka pěkného světa už je tolik znečištěná balastem peněz, pošpiněná spoustou lží a často také komerčně využívaných smyšlenek vypouštěných politiky bez zodpovědnosti a s absencí dopadu následků, až se stala nepoužitelná.

Fotografii s vodopády Ruacana (Obr. 3.) z roku 2010 mi poskytl Ivo Cicvárek, za což mu velice děkuji. Já ji rád použil na titulní stranu, je úchvatná.

## Motto

Plánování a vize jsou někdy lepší než skutečnost, i když některá reálná řešení pozitivně překvapí a mohou být i přes počáteční problémy nakonec daleko lepší, pokud jsme trpěliví.



Obr. 3. Angolské vodopády Ruacana v dubnu 2010 (L.&I.C.)

# Předmluva

Vážení čtenáři,

předávám vám ke snění knihu o jižní Angole, která po mém návratu z druhé angolské cesty vznikala tentokrát jinak než dvě knihy předešlé. Vznikala už dávno v tichu kanceláře v Geotestu, který mi tehdy poskytl azyl. Vznikala pomalu beze spěchu a původní rukopis, kde jsem si zaznamenal náměty pro další psaní i okamžité nápady, měl čas vyzrát a vstřebat nové impulsy.

Kromě základních témat – velkého okruhu „Angolská osma“ a ústředního historického textu o královně – a souvislostí, kdy se mi nad mými fotografiemi i nádhernými snímky přátel vybavovaly jednotlivé scény mého scénáře k budoucímu velkofilmu o národní hrdince Angoly i s dialogy, byl tento odložený text mnou postupně a občas doplňován inspirací z nových setkání a určitě také ovlivněn zdánlivě náhodnými ději i protnutými cestami života a životními příběhy celé řady Brňáků.

Kniha je doplněna fotografiemi, nejen mými z cest minulých po Angole, ale hlavně fotografiemi lidí, kteří tam byli a vykonali tam něco, co s mými náměty přímo i nepřímo souvisí, nebo ještě pro rozvoj Angoly v budoucnu něco připravují – třeba i mimo mou techniku a oblíbenou entomologii. A bude-li někomu připadat první třetina knihy jako jízdní řád, je to dobře, protože vše je připraveno a stačí jen nasednout.

Už jen název knihy o putování angolskou krajinou, ale také o putování časem ve vztahu k Angole, doznal postupně celou řadu změn. Můj původní odložený rukopis nějakou dobu zrál jako dobré víno díky mému slibu rodině, že už se nebudu dál starat o to, o co není zájem. Z původního názvu knihy „Angola na jihu aneb Jak jsem rozpouštěl svoje brouky pro Angolu“ přes „Putování nejen po jižní Angole“ s tehdy nerozpracovanou verzí pro výjezd studentů mezinárodní expedice to došlo až k výslednému názvu „Putování nejen jižní Angolou“ s aktuálním dopracováním i s úplným itinerářem nového putování Angolou s možným nástupem ihned.



Tato kniha sestává ze tří částí, které si žijí odděleně a samostatně. Děje v nich sice probíhají ve třech na sobě nezávislých časových úrovních, ale i zde někdy tušíme souvislosti s přesahem do vedlejší části a tušíme souvislosti i s děním jinde mimo Angolu, a to často i v jiných světadílech.

Putováním po Angole – v současnosti mou třetí knihou – zahajuji svou vlastní cestománii. Úvodní část pojednává o dnešku a současných možnostech, v prostřední části se vracím do krásné a hrdé minulosti Angoly a v závěrečné části knihy se zabývám tušenou budoucností a vizemi pro Angolu vzkvétající kolem roku 2020 a dál.

A ten můj angolský hrnec (Obr. 4.) s vlastním příběhem – jak vidíte – žije svým životem také dál.



Obr. 4. Tajemný angolský hrnec z místa setkávání královských milenců (J.CH.)

Tato kniha je věnovaná všem v České republice, kteří pochopili, že entomologie je cesta. Jednak z problémů nic nemajících lidí v Angole, kteří entomologii mají jako způsob obživy v nehostinných krajích, v neúrodné krajině. Nalovení brouci slouží nuzným ve světě jako platidlo za potravinovou pomoc Evropanů, přičemž tento způsob výměny je vhodný i v případě katastrof všeho druhu – domorodci sbírají brouky pro vědecké účely za odměnu – a to platí nejen u Afričanů. A jednak by mohla bádání posloužit jako možnost pochopení celé řady souvislostí v technice a přírodních vědách.

A návrhy v putování budoucností mohou dojít až k využití detailů pro technická řešení: využít v Angole zdánlivých drobností i hlavních konstrukčních zásad nepoužívaných řešení, která za nás příroda tisíckrát dlouhodobě vyzkoušela, až se dostaneme k novým nápadům při pěstování nových typů potravin budoucnosti. Třeba broučí strategie a jejich zpracování potravy dnes představují jednu z významných nových biotechnologií.

Obsahem této knihy je celá řada vizí, které mohou rozvinout celý jih Angoly. V této části Angoly jsem zatím nebyl, ale plánování a domýšlení celé řady možností mne, v současné době také jako projektového manažera, zajímá. A jak říkají staří lidé, plánování je stejně hezké a často lepší než skutečnost sama a není třeba ustupovat z ničeho – však ona toho spoustu vymaže a okleští vlastní realizace akcí.

Autor: Jiří Chromý



Obr. 5. Baobaby to zvládnou, mají třičtvrtě roku oddechu, Ruacana (L.&I.C.)

# Úvod

## ANGOLA NEPOTŘEBUJE NÁS, MY POTŘEBUJEME ANGOLU!

„Moji rozpouštění brouci“ jsou nyní umístěni na několika místech v České republice. Něco mi zůstalo také v mé základní sbírce, ostatně veškerý můj entomologický materiál je mnou často citován pod zkratkou ABCJCH, kterou používám i v textu knihy a která znamená Archivní brněnská kolekce Jury Chromého. Zde mám uloženy stále, kromě pěkné řádky zajímavostí z celého mého seskupení Coleoptera, hlavně brouky patřící k mé oblíbené broučí nadčeledi SCARABAEOIDEA.

Když k tomu připočítám deset tisíc kusů nedeterminovaných hnojníků, což jsou nyní odborné veřejnosti přístupné sběry umístěné od roku 2014 ve sbírkách Moravského zemského muzea v Brně (MZM), je to už dost materiálu připraveného ke studiu. Jsou tam zejména afričtí zástupci brouků čeledi Aphodiidae, které pro mne sbíral přítel Arnošt Kudrna junior (tito hnojníci jsou chytaní hlavně v zemích kolem Angoly). V MZM je ode mne necelá tisícovka brouků z lovů na území střední Evropy, hlavně z prostoru bývalého Československa – jde opět o nezpracované kusy vázané na hnízda. Od roku 2014 jsou zde uloženy všechny moje nálezy i nálezy se mnou spolupracujících kolegů z České republiky, které jsem „vytěžil z nor“ nebo získal ze spektra nidikolních brouků, hlavně z již dnes úplně zmizelých „moravských králičích hradů“ (všechny jsou z mé sbírky ABCJCH).

Další skupinu hmyzu, kterou jsem zatím „předal veřejnosti“, tvoří moji brouci (cca dva tisíce kusů) uložení v zámecké sbírce jako ukázka jejich krásy a pestrosti tvarů. Jsou vystaveni ve veřejně přístupné expozici brouků z celého světa na zámku Letovice.

Pro potřeby studia dětí se zájmem o entomologii je další část mých brouků ze všech čeledí stále uložena v chemickém kabinetě na Základní škole Vedlejší v Brně-Bohunicích, kde osvětlený pan ředitel RNDr. Harmata umožnil vznik stabilního Entomologického kroužku (E. K. J. CH.), který jako zakladatel tohoto výzkumného seskupení stále vede. Sdružuje děti zajímající se o entomologii ze dvou brněnských

městských čtvrtí, a to z Kohoutovic (dříve i mých Vinohrad) a Bohunic. Ke studiu zde mají necelé čtyři tisíce exemplářů brouků.

A tak brouci sesbírání k mezistátní a mezioborové spolupráci pro budoucí Angolské národní muzeum brouků zatím samostatně pracují pro děti a pro naše lepší pochopení entomologie. Pevně věřím, že jednou naši nástupci i tato kniha umožní založení a fungování instituce na základě již jednou zahájených příprav k realizaci mého snu – mezinárodně a mezioborově pracující ústav s jednacím jazykem čeština, když už je toho pro připravené bádání hotovo hodně. Je navržena také budova s aktivní střechou a obvodovým pláštěm z fotovoltaických panelů i tehdy zvaná Angolské národní muzeum brouků – určená zejména pro studium vrubounovitých zástupců nadčeledi Scarabaeoidea – jako společný mezistátní projekt vysokých škol a investorů na Moravě za finanční podpory měst a institucí na jihu Angoly.

Ale vraťme se k putování jižní Angolou, které bude možná poučné. Zlatý Scarabeus se vrací.

# 1. část

## O dnešku aneb Jak do Angoly

Existují tři možnosti, jak cestovat do Angoly:

### 1. Do Angoly sami

Hraniční putování za vodopády na řece Kunene s pohledy do Angoly v roce 2010 od Lucky a Iva Cicvářkových s jejich unikátními fotografiemi vodopádů Epupa a Ruacana, které jsem umístil v barevné příloze této knihy.

Možná by se dali tito Brňáci a Moraváci v jednom přemluvit, aby to jeli s vámi ještě jednou a aby filmovali opravdový dokument a udělali reportáž z obou vodopádů.

### 2. Jedete S CESTOVKOU

Putování jižní Angolou od cestovní kanceláře STELLA TRAVEL z roku 2012 zde uvedené jsem aktualizoval a rozšířil o nové téma, v konečném výsledku třeba nazvané „Za vodopády do Angoly“ – s pozvánkou k bádání v terénu Afriky pro vysokoškolské studenty s návrhem témat pro výzkum i v rámci jejich doktorandského studia (například společně pro studenty vysoké školy v Augsburgu a pro doktorandy Vysokého učení technického v Brně, zejména Fakulty strojního inženýrství). Putování můžeme absolvovat hned teď, stačí se jen přihlásit u výše jmenované cestovní kanceláře. Akce jsou připraveny k použití.

### 3. Jedete V RÁMCI MEZINÁRODNÍ AKCE

Angolské putování od jihu na sever a zpět jako nový námět od Lacka Belanského podle jeho realizované akce v roce 2013, které jsem si pro sebe aktualizoval pod názvem „Na houby a za vodopády do Angoly!“. I tuto variantu můžeme absolvovat hned a za průvodce mít toho, kdo tohle celé se svými přáteli zvládl, tedy autory zde v knize používaných fotografií.

Krátce bych odbočil.

Sedím tu v kanceláři NETME v areálu Vysokého učení technického (VUT) v Brně, v ojedinělém zařízení projektu Fakulty strojního inženýrství. Výzkumné centrum školy založil ředitel Ústavu procesního a ekologického inženýrství prof. Ing. Petr Stehlík, CSc., dr. h. c., který je otcem tohoto projektu (doslova ze země vydupaného záměru).

A před očima mi tu často defilují moje staré i nové nápady publikované v mém entomologickém deníku a v minulých knihách o Angole. Jak se tak právě dívám ven, vidím testovací stojany s fotovoltaickými panely a nad nimi panely pro solární ohřev vody. A připomíná se mi varianta, o které jsem před lety snil – aquapark nové generace „AQ Angola“. Zamýšlel jsem stavět po celé Angole unikátní koupaliště v tropech bez možného přenosu nemocí ve vodě díky guaninu. Kdyby se navíc podařilo spřáhnout solární panel s fotovoltaickým do jednoho, zvýšila by se účinnost celého panelu a koupaliště by mohlo mít elektřinu i teplou vodu pro chladnější dny současně hned v první fázi výroby. Z dolní strany ochlazovaného fotovoltaického zařízení by se tak podařilo dostat ze slunečních paprsků víc, než je obvyklé.

Tohle zařízení bych za VUT v Brně velice rád jednou za pomoci mladých doktorandů umístil na angolské straně namibijsko-angolské hranice v jižní Angole, na svazích kopců hraniční řeky Kunene. Budou zde totiž mít určitě velice dobrou účinnost nejen dostatkem slunce, ale i natočením jižním směrem. Po naší akci třeba poslouží pro novou celnici, která tu spolu s přechodem řeky pomocí nového mostu (které my tu v Brně tak krásně umíme) zatím chybí. Ale to je součástí až dalšího námětu v této knize a nerad předbírám.

Zpět k tématu putovnímu.

## 1. Do Angoly sami

Když jsem se dozvěděl z internetu, že v dubnu 2010 byl někdo v oblasti Kunene, zbystřil jsem. Už kdysi jsem tam plánoval třetí cestu – tehdy to měla být výchozí etapa pro putování do prostoru

bývalého internačního tábora československých občanů za občanské války v Angole, do míst, odkud mám nádherné brouky. A neznámo proč, mám pro tuto část světa slabost. Možná kvůli Sanům, možná kvůli tomu střetu vody s pustinou. Zkrátka nevím, ale něco mne tam neustále táhne.

No a tak jsem jako stopař hledal, až jsem našel nádherný článek s popisem toho, co bych tak rád uskutečnil sám, ovšem i s lovem brouků. Nejen to, uviděl jsem nádhernou fotografii, která mi doslova vzala dech – vodopády celého světa mne dlouho fascinují. Ať už je to ta spousta takřka neznámých z fotografií Marka Audyho na stolových horách ve Venezuele, nebo nové vodopády v Peru na skocích po ustupujícím ledovci, vždy mne uchvátí jejich krása. A tenhle se mi snad zdál. Zdály se neuvěřitelné i jeho parametry, protože údaje, které zde následně uvedu, byly uvedeny hned v článku na internetu a jistě všechny hodně překvapí. Krásně to textem vystihla Eva Palátová s přezdívkou KIWIK a fotografiemi Lucka a Ivo Cicvářkovi z Brna.

Citace z internetu je ohromující... Opsat ji celou nemusím!

A chtěl bych být stavitelem zdejší hydroelektrárny, musel to být fantastický pocit. Jednak při práci na výstavbě, jednak při spouštění do provozu. Já to jednou jako kluk zažil při vánočních i jiných povodních na řece Bečvě, když můj táta stavěl nový jez u Troubek místo takřka zříceného starého jezu. Ta masa vody je fascinující a valí se bezuzdně. Ale známe vůbec stavitele tak důmyslného díla na Kunene?

Vodopády jsou větší než Niagarské, ale také větší než největší africké „kousek vedle“, tedy větší než Viktoriiny vodopády – tak proč jsou úplně neznámé? Protože fungují jen měsíc v roce, na konci období dešťů. Tehdy, až masa napršené vody dorazí řekou Kunene k tomuto skoku a obsluha musí v tomto „povodňovém režimu“ přerušit provoz zdejší hydroelektrárny. Má jistě hodně práce, když má vodohospodářská zařízení chránit proti všemu sunutému po dně i plavenému v řece.

Ta přetržka, kdy tam neteče skoro nic, má jednu nespornou výhodu – v době sucha, kdy skála je takřka suchá, se k ní pevněji přimknou zde



rostoucí nádherné baobaby, aby byly připraveny na tu sílu, která jim bude měsíc rvát kořeny a pokoušet se je odtrhnout od skaliska.

Nehledě na to, že to bude místo jako stvořené pro zápletku i tajemné činění nezlomné královny s tajuplnými Džagy, ale to je napsáno až v druhé třetině této knížky.

A abych si to krásno s vodou nenechal jen pro sebe a motivoval knihou i ty mladší entomology cestovatele, případně doslova přilákal k objevování i novou krev entomologie, všechno jsem si to přepsal a dávám to k dobru i vám. Ale zjet si pro tento skvělý zážitek je možné jen po konci období dešťů, kdy je v řece dost vody, jinak je tu suchý sráz s curůčkem vody.

Skupina cestovatelů z Moravy si akci naprosto sama vymyslela a naplánovala v severní Namibii, při níž – mezi jiným putováním – jeli asi stopadesátikilometrový úsek mezi dvěma vodopády. Po prvních problémech v terénu jeli raději po souběžné cestě s řekou Kunene. A jak je vidět na dalším příkladu, lze i u stávajících akcí cestovních kanceláří leccos doplnit.

Stačí si u předkládaných turistických okruhů v této oblasti trvat na svém, protože jde o pouhou odbočku z nabízených tras – těmi prvními jsou vodopády Epupa, zde zvané Epupa Falls, a druhými vodopády Ruacana, nazývané Ruacana Falls.



Obr. 6. Současná trasa jihem Angoly od paní Stellové (nabídka CK STELLA TRAVEL)

Ty první – i když jsou skoro celé na namibijské straně – jistě stojí za to navštívit pro jejich krásu. Epupa Falls mají v dubnu hodně vody a jsou prostě skvělou podívanou, přičemž právě kvůli nim je v názvu knihy slůvko „nejen“. Vzdálenost mezi vodopády je možno jet (a na této straně řeky Kunene neomezeně lovit brouky) jen tak v poklidu, bezpečně, občas i po asfaltové silnici souběžně s řekou, anebo jet opravdu adrenalinovou variantou s jízdou terénním vozem s povinnou výbavou náhonu na všechna čtyři kola. Je nutno počítat s tím, že pád do vody nebo do bahnitě louže je takřka jistý (pokud celé auto neskončí v řece), kde disciplinovaně čekají krokodýli na straně jedné a na druhé straně zase malí černoušci na žebrotě. Pokud tedy pojedete do severní Namibie, tuhle atrakci si zkrátka nenechejte ujít.

A co dodat k fotografiím, které mi dovolili autoři použít? Slova dochází... Fotografie jsou úchvatné, a právě proto jsem ve svém Entomologickém muzeu na zámku v Letovicích, jako trvalou součást výstavy hmyzu, zejména brouků z celého světa, vystavil tyto uchvacující fotografie plné vody i neuvěřitelné energie pod trošku provokujícím názvem „Pohledy do Angoly“. Cípek vodopádů Epupa je sice angolský, a i když ten podstatný zbytek je namibijský, jistě nebude nikdo nic namítat proti tomuto názvu. Vybral jsem totiž fotografie, kdy je sice většina fotografována z namibijské strany, ale fotoaparáty jsou namířené na Angolu. Můžete to zkontrolovat na internetu, satelitní mapa namibijsko-angolského pohraničí vše dokazuje.

U Ruacanských vodopádů tohle dělat nemusím. I podle internetu a jeho satelitních map pohraničního území je zde cestovatel na angolském území, Ruacana Falls jsou celé v Angole. Pocity cestovatele nepatrně vyjádřil Ivo Cicvárek – dechberoucí.

Popis trasy této odbočky, velice klíčového prostoru pro další dění v této knize, je snadný. Začíná se putovat u vodopádů Epupa Falls a podél řeky se jede nahoru k vodopádům Ruacana Falls. Podle toho, z které strany poutník jede, se vrátí do výchozího bodu. Opravdu doporučuji nevynechat.

## 2. Do Angoly s cestovní kanceláří

Vylepšená okružní trasa nejen jižní Angolou mne napadla, když jsem chtěl v rámci ztraktivněnání i zajištění delšího pobytu doplnit skoro neježděnou původní trasu cestovní kanceláře STELLA TRAVEL. A tak jsem narouboval na jejich cestu nejprve krátkou odbočku k vodopádům Epupa a vznikla vylepšená okružní trasa, kterou vám předkládám k použití. Je potvrzena v Namibii i odsouhlasena v Angole.

Pro přehlednost zde uvádím nejprve původní nabídku CK STELLA TRAVEL uveřejněnou na internetu a následně náš nový jižní okruh Angolou s velmi hezkou odbočkou, který jsme dávali dohromady s paní Stellovou, majitelkou této cestovní kanceláře.

### První cesta: Zájezd CK STELLA TRAVEL zvaný Angola a severní Namibie na 15 dní s ukázkou trasy

Jak píše paní Stellová, je to objevná cesta plná dobrodružství. Terénní auta s pohonem 4x4 dopraví turisty do odlehlých míst. Minimální počet turistů je šest, s ohledem na zajištění pak maximálně 12 osob. Je nutno si uvědomit, že další auta v konvoji musí vézt zásoby pohonných hmot a proviant, protože toto je zájezd s plnou penzí a není možné obtěžovat původní obyvatele.

Jede se po písečných cestách, spí se ve stanech pod hvězdnou oblohou míst, kam se dostalo jen velmi málo lidí, respektive účastníci mají zajištěn 12× kemp a 2× lodge – ty jsou vždy na úvod a na závěr (úvodní aklimatizace a oddechnutí na konci cesty).

Podle itineráře zveřejněného na internetu, z něhož čerpám, je v ceně zahrnuto auto 4x4, výlet za gepardy a návštěva vesnice Himbũ (se kterými se ovšem budete potkávat stále, ale kterým je kontakt s moderní civilizací cizí). Pravděpodobná jsou setkání se Sany a jinými původními kmeny, protože oblasti, jimiž se projíždí, jsou pro svou nehostinnost a odloučenost zalidněny takřka nedotčenými původními obyvateli této části Angoly. Bude třeba si odepřít komfort,

protože terén je náročný. Je nutno počítat se zdržením na hranicích, s krkolomnými a časově zdoluhavými i technicky těžkými průjezdy panenskou krajinou po cestách plných překážek, a podle termínu výjezdu cestami se suchými výmoly, nebo cestami s obrovskými kalužemi.

Dále pak cena zahrnuje camping zařízení, jídla dle itineráře, kávy nebo čaje a spolu s výše uvedeným transportem i průvodce, který je klíčovou osobou celé akce s právem veta.

V ceně nejsou započítány letenky z České republiky do Windhoeku, veškerá pojištění a očkování a ostatní potřebné věci i předměty osobní povahy. Nejsou započítány všechny výlety, neplánované aktivity, ani balená voda a nealkoholické nápoje a ani alkoholické nápoje. Součástí nejsou dokumenty, jako jsou víza do Namibie a Angoly i s pozváním.

A zde je itinerář, který jsem nedávno předal profesorům na VUT v Brně pro zájemce z řad studentů, protože pokud nepředáme včas informace našim mladým badatelům a nástupcům i se zájmem o dějepis a zeměpis, budeme to mít my starší v budoucnu velmi složité. Na tomto itineráři jsem nic neměnil, jen jsem jej doplnil pohledem broukaře, a takto ho předávám nejen všem studentům Fakulty strojního inženýrství na VUT v Brně s dotazem: **KDO MÁ ZÁJEM VYRAZIT DO ANGOLY?**

Trasa vypadá takto:

1. den

Windhoek, Namibie

Po příletu do Windhoeku následuje přesun do vaší lodge. Účastníci jsou ubytováni v Roof of Africa a hlavním bodem pobytu je večerní seznámení s průvodcem a porada všech s klíčovou osobou – průvodcem CK, doplněná pohodovou přípravou na cestu (aklimatizací lenošením).

A já doplňuji: Lovy brouků na světlo jako součást namibijské části jsou v této zemi povoleny. Tato část úlovků zde zůstane uložena.

## 2. den

### Windhoek – Kamanjab, Namibie

Po snídani v lodgi opustíte Windhoek, pojedete se na sever do Otjitotongwe. Na místo lze díky pěkným silnicím dorazit odpoledne tak, aby se stihla návštěva farmy s gepardy. Tato jistá fotografická lahůdka všem určitě prospěje. Pak si tu postavíte stany a zde na farmě přenocujete. A očekávejte impozantní lovy na světlo, farmy jsou obecně hodně dobrá lokalita. Je tu jistá broučí kontinuita. Ubytování v Otjitotongwe Cheetah Farm je i dobrá adresa.

## 3. den

### Kamanjab – Ruacana, Namibie

Po snídani na farmě se vyráží opět na sever. Cesta je dobrá a auto sviští přes malé vesničky do Opuwo, brány Kaokoveldu. Po příjezdu navštívíte vesnici Himbů. Je to jeden z posledních kmenů na území Namibie, který své zvyky ještě dodržuje, žije tradičním životem Ova-Himba, i když také sem už proniká rychle civilizační tlak na mladou generaci. Takže uvidět himbskou tradiční populaci v Namibii bude brzy velmi těžké a je třeba zde spěchat. Kolem vesnice se dá sbírat hmyz a himbské děti jistě pomohou. Po uspokojení zvědavosti všech budete pokračovat do Ruacana, kde se přenocuje a určitě se budou lovit brouci na světlo. Ubytování v Eha Lodge camping je potvrzeno.

## 4. den

### Ruacana, Namibie – kempování v Angole mimo osídlení

Opustíte Namibii a ještě před přejezdem namibijsko-angolské hranice předáte nalovený hmyz kurýrovi, který jej odveze do Windhoeku, kde budou nalovené materiály uloženy do návratu z angolské části okruhu, protože by mohly dělat problémy. A to i v případě, že budete mít vyřízeno povolení na lov hmyzu v Angole. V následujícím úseku cesty už budete potkávat mnoho Himbů, kteří jsou v této části území (v jižní Angole) zcela nedotčeni lidskou civilizací. Tento nomádský kmen je takřka souputníkem ohromných baobabů, kterých

je tu dostatek a které jsou velice fotogenické stejně jako Himbové. Ubytování je v Bush campu v korytě vyschlé řeky.

5. den

Národní park Iona, Angola – kempování mimo civilizaci

Dlouhá a pomalá poznávací jízda auty 4x4 s častými zastávkami pro bádání a sběr vědeckých dokumentů z této zajímavé krajiny. Scenerie se dramaticky mění od porostů stromů mopane po velké otevřené pláně. Setkání s Himby je časté a milé. Nocleh je v Bush camping.

6. den

Národní park Iona, Angola – kempování mimo civilizaci

Čeká nás pokračování dlouhé poznávací jízdy autem 4x4. Suchým vnitrozemím Angoly jde sice pomalu, ale díky krátkým zastávkám na prohlídku zajímavých skalních formací je hodně pestré. Je tady více možností potkat se s Himby, zde nedotčenými civilizací. Nocleh je v Bush camping.

7. den

Národní park Iona, Angola – Via Espinheira

Společná snídaně zahajuje cestu, kde se scenerie celou cestou národním parkem opět často mění, zastavíte se v městě duchů, a jak se blíží soumrak, scenerie se opět dramaticky mění. Ubytování v Bush camping.

8. den

Flamingo Lodge, Angola

Už ráno po brzké snídani se vydáte k pobřeží a za sebou necháte suchou krajinu Národního parku Iona. Po cestě do Flamingo Lodge bude příležitost poznat Lake Arco. Zastavíte se u tohoto skrytého pokladu v pustině v kaňonu, kde smyjete prach a u čisté vody budete odpočívat při sledování ptáků. A na tomto zajímavém místě můžete

úplně sami nejen bádát geologicky, ale také studovat zajímavé hmyzí formace spolu s pořizováním unikátních fotografií z nedotčené přírody. Po příjezdu do Flamingo Lodge si postavíte stany a zatím se vám připraví skvělá večeře. Ubytování ve Flamingo Lodge umožňuje bádání.

9. den

Flamingo Lodge – Baia das Pipas (Via Namibie), Angola

Z Flamingo Lodge odjedete po snídani a vydáte se na vyjížďku do kaňonu, kde se projdete a prozkoumáte jej. Je velká šance, že uvidíte černé šakaly. Pokračujete do města Namibe – místa, kde je možnost, že jednou zde budou umístěna některá zařízení z VUT v Brně. Po prohlídce města a pořízení fotodokumentace budete pokračovat do osvědčeného místa na Pipas Beach, kde se usídlíte mezi obrovským oceánem a skalami. Průzkum na pláži je skvělou příležitostí k odpočinku a nádherným fotografiím. Ubytování v Pipas Beach camping je velmi vhodné místo k bádání.

10. den

Baia das Pipas – Lubango, Angola

Hned ráno se po skvělé snídani vydáte do velkého města Lubango, ležícího pod impozantními útesy, na kterých stojí veliká socha Krista. Po cestě do tohoto města navštívíte kouzelný průsmyk Leba, který se táhne horami takřka od nuly až do nadmořské výšky 1 845 metrů. Prohlídka sochy Krista a skvělé vyhlídky na město jsou nezapomenutelné. Následná krátká cesta by měla umožnit i bleskovou prohlídku nových staveb právě obnovené dopravní infrastruktury města a po nákupu v hypermarketu se vrátíte zpátky do hor, kde navštívíte místo Tundavala a strávíte překrásné chvíle na krásném čistém horském vzduchu v nádherných sceneriích skal na náhorní planině. Ubytování v Bush camping umožňuje studovat hmyz.

11. den

Lubango – Mongua, Angola

Po časném snídani a sbalení stanů se vydáte zpět do Lubanga, kde si můžete prohlédnout bohatou koloniální architekturu – portugalskou spolu se směsí afrických vlivů. A pak už rychle pojedete pěknou hlavní asfaltovou silnicí směrem na městečko Mongua. Zastávka je v Cahama, abyste se podívali na opuštěné tanky a rezivějící vojenská auta, která tady zůstala z války jako připomínka nesmyslného konfliktu. Ubytování je v Bush camping.

12. den

Mongua, Angola – Národní park Etosha, Namibie

Brzy ráno po časném snídani vyrazíte směrem k angolsko-namibijské hranici a po nezbytných formalitách přejetete zpět hranice do Namibie. Budete pokračovat do Národního parku Etosha, kam vjedete severní branou do Namutoni, kde opět začíná příležitost lovit hmyz. Už ten večer se jí můžete chopit v celé síle lovem na světlo, protože tento národní park je skvělá příležitost k získání nádherných koprofágních brouků díky spoustě zvěře, jejichž trus zpracovávají nejen místní skarabeové. Ubytování v Namutoni campu je skvělé k lovu.

13. den

Národní park Etosha, Namibie

Ranní a odpolední safari v národním parku je příležitostí zalovit si v terénu přímo mezi zvěří ve všech podobách entomologie. Ubytování v Namutoni campu umožňuje již první přípravy k desinfekci brouků a nejen přípravu na archivaci úlovků i z doby na začátku této akce, ale také perfektní lovy na světlo. Uvedený průběh treku s lovy ovšem předpokládá mladé cestovatele a cestovní kancelář neustále monitoruje zdravotní stav všech členů výpravy a právě zde vyhodnocuje rizika.

14. den

Národní park Etosha – Windhoek, Namibie



Brzy ráno po časném snídani vyrážíte zpět do Windhoeku, kde si všichni nejen odpočínáte po cestování, ale také je tu poslední příležitost k lovu na světlo. Archivace a desinfekce uloveného hmyzu je na tomto místě samozřejmostí. Ubytování v Roof of Africa a poslední společná večeře.

15. den

Windhoek, Namibie

Ráno po snídani v lodgi následuje přeprava na letiště a odlet domů.

Toto je původní varianta jižního okruhu Angolou nabízená CK STELLA TRAVEL, která je uvedena na internetu. Jen jsem do ní doplnil možnosti, kde a jak se dá sbírat hmyz bez povolení k lovu v Angole tak, aby se už zde předešlo jakýmkoliv problémům spojeným s lovem hmyzu, zejména brouků. A tato varianta může být tématem na cestu pro ty, kteří neuvažují o následném řešení s rozšířením o odbočku ke dvěma velkým vodopádům, protože toto je už námět pro mladé a zdatné, kteří v pohodě vydrží zrychlené přesuny.

A doplnění o tu „horní smyčku osmy“ je popsáno v mé knize Nový okruh Angolou a neuvádím jej podrobněji proto, abych se neopakoval.

Jestli si vzpomínáte, bylo by to takto: Z Lubanga směrem na Benguelu a s krátkou odbočkou tam a zpět do Alto Catumbela s pokračováním na Lobito, pak do Sumbe s krátkou odbočkou k vodopádům na řece Kéve až do blízkých lázní a zpět k pobřeží Atlantického oceánu přes Port Ambion do ústí řeky Kwanza a podél srázů „měsíční krajiny“ do Luandy s krátkou návštěvou pevnosti hlavního města a rychle zpět do divočiny. Trasa do Malanje uběhne rychle a návštěvou nádherných vodopádů Kalendula vrcholí severní úsek putování. Takže se otáčíme zpět a po napojení na silnici na jih už míříme po mnou popsané trase až do Kuita. Odtud pak do mé oblíbené Kakondy, kde zbývá ještě mnoho práce s výzkumem prostoru uvolněného po vyschnutí jezera, no a jsme zpět v Lubangu, kde se naváže na popsanou trasu putování s cestovní kanceláří STELLA TRAVEL.

Druhá cesta: Nový jižní okruh Angolou s velmi hezkou odbočkou

Zveřejňuji ji pro všechny zájemce o Angolu s tím, že z jejich dobrodružství může vzniknout další kniha jako návod pro cestovatele do této části Afriky. Námět počítá s tím, že budete mít vyřízeno povolení k lovu hmyzu.

Původní trasa cestovní kanceláře STELLA TRAVEL byla ztraktivněna, a to pouhým doplněním o odbočku k řece Kunene a podél ní. Je vypracována spolu s paní Lídou Stellovou a potvrzena jak v Namibii, tak v Angole. Stojí 91 000 Kč na osobu, s vymezením nabídky stejným způsobem jako u původní varianty.

A jak to bylo? Píše se rok 2015. Příběh začíná...

Byli tři, čekali na čtvrtého tušíce, co jim řekne. Seděli tiše nehnutě za teplé noci a v dálce nad Brnem bouřka metala blesky se světelnými efekty. Kolem nich rozesety neslyšně pracovaly automatické lapače a stále se opakující časté cvrnkání brouků padajících do těchto světelných pastí chvilkově narušilo klid a dávalo předzvěst bohatého lovu. Jen v dálce v temnu jeden z nich tušil obelisk, stejně tak jako před lety. Už to trvalo dlouho, když se v dálce objevily kužely světlometů, a jak se blížily klouzající loukou, napětí rostlo. Dusno kolem se dalo krájet. Když vystoupil z auta a pohlédli mu do ozářené tváře u nataženého plátna se světlem, u kterého seděli a na brouky hleděli, bylo to jasné. Odešel další skalní zastávce skvělého původního řešení přestavby železničního uzlu, pamětník ostudy, kterou udělali zelení Brnu v Bruselu, a pevný obhájce pravdy, která byla tvořena i potvrzena techniky současnými i dávnými a zničena systematicky před více než deseti lety zelenými obstrukcemi nejhrubšího zrna.

Podívali se na sebe a skoro společně řekli: „Platí varianta odjezdu, v listopadu letíme.“

Slíbili si: Načerpáme nové síly a pustíme se na jaře roku 2016 do boje o naši pravdu. Klíčem úspěchu Brna je bojkot nesmyslného referenda, zdánlivě jako o nádraží, ale ve skutečnosti legalizující okradení Brňanů v tom nejsmutnějším slova smyslu. „Zelení nasadili

občanům tohoto města psí hlavu,“ poznamenal jeden. Shodli se na tom, že musí všemi silami zabránit platnosti tohoto referenda proti Brnu.

A tak tři z nich odletěli do Namibie 1. listopadu a vše naplánovali tak, aby na hranicích Angoly byli 11. listopadu. Čtvrtý je jistil z domova, každodenně sledoval každý jejich krok na satelitu. Pomocí terénního auta 4x4 se jim skvěle objevují krásy jedinečného prostoru jižní Angoly, kde místa běžné pustiny obývané původními kmeny střídají pravé přírodní rezervace. A nedotčené daleko víc než v Namibii. Všichni doufají, že zjistí, zda tam půjde uspořádat závody terénních elektromobilů, kvůli kterým taky přijeli, a ve skrytu duše věří, že tady jednou bude pořádán africký závod nákladních aut „Rallye Dakar“, kde bude na špičce jistě naše Tatra. Úkolů je hodně, pro testování sem supertajně přepravili dva nové terénní prototypy elektromobilů od Škodovky.

Našemu poutníkovi se občas zdává, jak to bylo... Nepočítá ale dny příprav v Namibii a jednání s entomology v hlavním městě Namibie.

A zde je záznam z jeho deníku. A taky návod pro čtenáře:

## 1. den

Transfer na ubytování z letiště do Windhoeku. Ubytování v Arebusch Travel Lodge, ve standardních pokojích s přípravou techniky k lovu hmyzu. Napětí před lovy roste. Je vidět, že sbírat se dá všude, stačilo vybrat obsahy ze svítidel na ubytování.

## 2. den

Odjezd je hned po snídani a po pěkné silnici se vydáváme do Kamanjab, kde budeme mít svou první noc v kempu u Otjitotongwe. Tato farma o velikosti sedmi tisíc hektarů umožňuje spatřit gepardy při krmení a celý prostor je ideální pro fotografování. Kdo z nás nebude lovit brouky na světlo, může strávit večer u táboráku. Ubytování v kempu je jednou z posledních příležitostí na pořádnou očistu, jsou zde sprchy s teplou vodou a bazén. V dálce přes řeku je Angola a my

si tu v duchu představujeme jednotlivé stavby, které by tu v různých situacích šly postavit.

### 3. den

Brzy ráno se vyráží po vydatné snídani na 150 km dlouhou pouť k řece Kunene a po cestě se setkáme s lidmi, kteří obývají tuto tvrdou zemi, s lidmi kmene Himba. Po milé návštěvě jejich vesnice pak dojedeme do místa jednodenního kempu, odkud pak je to jen krok k jednomu z velice pozoruhodných míst, k vodopádům Epupa, které představují na řece Kunene zosobnění dvou kontrastů – vody a sucha – v té nejlepší a nejtvrděší kombinaci, tak vděčné pro všechny fotografie. Je ovšem nezbytné, jak je upozorněno úvodem, vybrat si správný čas a mít dostatek vody. Podle zkušeností cestovatelů, kteří jeli s Luckou a Ivem Cicvářkovými, je to duben – konec období dešťů v Angole. A už i zde je pamatováno na různé atrakce, z nichž jednou je, kromě podrobného průzkumu vodopádů, také možnost posedět si v baru u skleničky namibijského vína, ochutnat celou škálu speciálních destilátů a pozorovat padající vodu. Po celou dobu pobytu jsme doprovázeni zvukem šumu – teď málo burácející vody a okouzlení baobaby ve vodní tříšti, po deštích v ranní mlze i ve večerním oparu. V kempu Epupa jsou sprchy s teplou vodou.

### 4. den

Začneme den ve volném tempu, při procházkách po okolí se doporučuje brzy vstávat a zastihnout vycházející slunce už z okolních pahorků. Po snídani se vrátíme po silnici (za občasných zastávek s nádhernými výhledy) zpět směrem na vodopády Ruacana, které jsme už jednou minuli při jízdě dolů, a tentokrát si je už užijeme. Toto malebné místo je teď suchou sráznou stěnou s nádherně zelenými baobaby prsto vodopádů, ostatně jako vždy při malém stavu vody v listopadu. Skalní stěna se stává v dubnu dunícím ohlušujícím vodním živlem, který je třeba prožít za stavu, kdy je excelentní vodní dílo podzemní elektrárny zastaveno pro příliš vysoký stav přitékající vody a rizikový přísun balvanů posouvaných dnem řeky. Vnímáme možnosti, které dávají jedny z největších vodopádů (vodopády Ruacana jsou větší než Viktoriiny nebo Niagarské vodopády). Tušíme tu sílu, a to i v baru kempu Eha Lodge, kde jsou sprchy s teplou

vodou i bazén. Toto je už opravdu poslední příležitost na pořádnou očistu, další dny to bude už jen místy, a občas i dost drsné pro rizika při koupelích.

## 5. den

Vstáváme velmi časně, protože je nutno počítat s velkou časovou rezervou při vyřizování formalit na hraničním přechodu v Calueque, no a hned po procedurách s pohraničnický se vyráží do zajímavé krajiny, kde žijí lidé kmenů Micubal, Himba a Kimbundu – většinou obyvatelé jihu Angoly nedotčení vnějším světem. Podél naší cesty z Ruacana do tábora v Iona budou dominovat nádherné baobaby a náš první tábor v terénu rozložíme na prověřeném místě v suchém řečišti. Ubytování v Bush táboře je prosté, ale umožňuje dokonale prožít noc pod hvězdnou oblohou, v jiné sestavě hvězd se spoustou nočních zvuků a hlasů.

## 6. den

Naše cesta z Iona do Foz du Kunene je opravdu dobrodružná. Řidič i auto s celou posádkou večer vzpomínají na obyčejnou silnici, pro někoho možná únavný a pomalý postup, ale zase o to vzrušující jízda auty s pohonem kol 4x4. Ta změna krajiny je náhlá, pro někoho drastická, a ten okamžik si užije. Lesy mopane se mění v rozlehlé planiny, no a tady se lépe hledají lidé kmene Himba. A ta zajímavá geologie navíc je velice fotogenická.

Náš průvodce si všiml jinak vanoucího větru a na tváři má vepsanu starost. Naváté písky mění tvary v krajině a je vidět, že se špatně orientuje. Jako by nám příroda připravila záhadu, občas jsou odkrytá místa léty netknutá, podivné kořeny i útvary skal. Obzvláště jednoho místa jsme si všimli a tiše se dohodli, že tam večer vyrazíme svítit.

Po příjezdu do tábora ve Foz du Kunene je tu jedna zajímavost – staré vodní čerpadlo, které pohání vítr (lidé tu říkají, že vyrábí vítr). Příjezd do tábora je naplánován pozdě odpoledne. Ubytování v Bush táboře je skromné, na odlehlém místě a prosto komfortu. Tentokrát jsme si vzali naše elektromobily, které zatím slouží jako skvělé zásobovací vozy. V namibijské dílně jsme jim nechali vestavět

klasické motory – jen tak pro jistotu, že by nestíhaly fotovoltaické pláště dobíjet akumulátory, a teď se nám hodí. Právě tento večer se musíme nenápadně vytrazit, něco nás táhne do buše k jedné skále – byla taková divná.

Jako blesk vyrážíme, na oko jsme zapnuli šest lapačů a mizíme. Je to skvělý pocit volnosti, nakonec jsme si vzali jen jedno auto. Motor tiše přede a auto se nocí sune neslyšně jako predátor, až máme pocit, abychom snad někoho nepřekvapili na lovu. Auto zastavujeme u naší skály, která se v nočním svitu změnila, jakoby se protáhla. Ve svitu měsíce je vidět, že má ve svém středu vysokou klenbu, kterou jako bych už někde viděl.

Až jsme oněměli úžasem. Je to dílo člověka, je to stará renesanční klenba, jakou znám z Rudolfovy štoly, kterou jsem pro sanaci kdysi projektoval k opravě. Zde je ale až skoro nahoru zadržovaná, s lezeckými stupni k malému otvoru nahoře – ten je volný díky odváděmu písku. Mrkneme na sebe a jdeme tam. Počítám, kolik máme času na průzkum. S ohledem na případ, že by se vítr otočil a my byli uvnitř, tak do zasypaní ústupové cesty nám zbývají tři hodiny, a to už budeme jistě venku. Stále nevím, zda to nebyl sen, jen ten starý deník vedle mne utvrzuje, že se nám to nezdálo. A talisman, který se velmi podivně shoduje s mou činností pro Brno, se mi houpe na krku.

To bylo totiž tak. Po pohodlném zdolání otvoru nahoře v klenbě jsme se ocitli ve vysoké chodbě, do které se vejde právě tak jeden jezdec na koni. Ta už v plné výšce se stále neporušenou klenbou pokračovala kus do skály a na konci byla vysoká místnost s velkou pecí v jednom rohu a jedním kamenným lůžkem na druhé straně. Místnost měla všechno z kamene, dokonce i stoličku. Na kamenném stole ležela pěkná hromádka něčeho, co se podobalo sklu, ale to nás nezaujalo, spíše ty rozměry – hlavně to, jak byla místnost vysoká a se stropem pokrytým černí, asi od kouře.

Vše nám připomínalo alchymistickou dílnu, nebo dokonce místo tajemných obřadů a setkávání. Navíc se vedle pece válely na hromadě divné černé kameny a za nimi, jakoby skryta před zvědavými pohledy, stála kamenná truhla. A v ní, zabalen v podivné

voňavé látce, nádherně vyzdoben starobylý deník – ovšem popsany často jen do poloviny stránky – s datem „MDCXIII“ na úvodní stránce. Jako by tam něco bylo vepsáno tajným písmem, na jedné straně dole asi vystoupla písmena tou dlouhou dobou. Beru ho k sobě a už se těším na bádání nad tajným inkoustem.

Pod ním se ale skrývalo další překvapení. Blyštily se tu nahromaděné přívěsky, všechny takřka stejné, z poctivého kovu a pro mne s velmi aktuálním tématem – byl tam ZLATÝ SCARABEUS ve sto kusech určitě. Jeden kus jsem vzal a zavelel k ústupu. Právě to byly tři hodiny a my se rychle prosmýkli otvorem ven a změněný směr větru už nafoukával horní vrstvu písku. Takže nám vysoká klenba před očima zmizela a my po písku volně sešli do úkrytu pro auto, které jsme vyhrabali z písku, zapnuli všechny náhony, na šlapačky vyjeli z návěje a bleskem zmizeli. Nikdo si našeho výletu nevšiml... Automaty nasbíraly brouky za nás.

## 7. den

Ráno jsem se probral a něco mi scházelo. Na provázku, kam jsem si přívěsek včera ve štole dal, mi do rána z krku zmizel. Jen voňavý starobylý deník jsem měl pod prostěradlem schovaný stále jako doklad, a pocit, že to nebyl sen, mi postačoval. Dnes jsme se dostali až do ústí řeky Kunene. Volný prostor nejprve oslepuje a pak nastoupí obrovská laguna plná ptáků a želv, vyskytuje se zde i šakal a krokodýli. Při cestě z vnitrozemí se prostor kolem mění fascinující změnou, nejprve na pískové duny a potom na pláň, která přechází do zaniklého města Espinheira. Po pořízení fotodokumentace se přesouváme do místa s horkými prameny, lokality zvané Pediva. V blízkosti pramenů se najednou otevírá prostor se svěží zelení díky vychladlé vodě z těchto termálních pramenů. Kolem se nachází množství zvěře, a tak i noc bude plná tajemných zvuků. Ubytování je v Bush táboře a díky pramenům není jen tak bez možností na očistu.

## 8. den

Od rána jedeme po pobřeží a na něm je umístěn i další tábor. Zde jsou už teplé sprchy, no a díky této očiště je tu možno prožít i kontrast primitivnosti a luxusu při ubytování v divoké pustině. Po